

Üfleme Çalgılar Senfonileri

Symphonies d'instruments a vent - Symphonies of Wind Instruments

Ateş Kuşu (1910), Petruşka (1911), Bahar Ayini (1913) besteleriyle tanınan Stravinsky, 1917 Rus Devrimi'nden önce ülkesinden ayrılmıştır. Rus Çağı olarak bilinen 1914-1920 yılları arasında geçen yaşamının çoğunu İsviçre'de geçirmiş, burada ilginç eserler bestelemiştir.

Daha önce, 1921'de Debussy'nin çağrısıyla onun Pelleas ve Melisande adlı eserini dinleyen, ona (çok ender çalınan) Swesdoliki – Yıldızlar Kralı – adlı kantatını ithaf eden ve 20 yaşındayken hocası Rimsky-Korsakov ile sık sık Debussy'yi konuşan Stravinsky'de bu empresyonist besteciye karşı derin bir sevgi doğmuştu. Rimsky-Korsakov, Debussy hakkındaki düşüncelerini şu esprili cümlelerle belirtiyordu : “Debussy'nin müziğini hiç dinlememek gerekir. Zirai, sonradan ona alışmak, hatta sevmek tehlikesi bile doğabilir.”

I. Dünya Savaşı'nın sonu olan 1918 yılı, Rus Devrimi'nin doğurduğu parasal sıkıntılar, İsviçre'yi de İspanyol gribi adı altında kasıp kavuran veba salgını türlü zorluklar yaratmıştı. Uzun bir hastalıktan sonra Paris'e giden, 1919'da arkadaşı Diaghilev'in önerisiyle Pulcinella'yı besteleyen Stravinsky, Debussy'nin 1918'deki ölümüne kayıtsız kalması ve aynı yıl anılarına şu satırları yazdı: “Cidden duyguyla bağlı olduğum bir insanın

kaybı için yakınmak istiyorum. Kendini bana daima bir dost olarak kanıtlamış, eserlerime her zaman iyi bakmış, hastalığına ve yaşlılığına karşın yaratıcı gücünü korumuş, çalışma sürecinde müzik dehasını aynı düzeyde tutabilmiş olan bu sanatçının ölümünden büyük acı duydum.”

Stravinsky, Debussy'nin anısına Üfleme Çalgılar Senfonisi'ni besteledi. Ancak bu anışa karşın, 1920'de tamamlanan eserin Debussy'nin empresyonist karakteriyle bir ilgisi yoktur. Tam aksine üfleme algıların buruk, sert ve keskin tınısıyla acı ve matem duyurulur.

Stravinsky, 6 Ocak 1925 tarihinde New York Times gazetesinde yayımlanan bir röportajında, Üfleme Çalgılar Senfonileri adlı eserinde kemanların sıcak ve insancıl tonu yerinde, üfleme çalgıların tarafsız çığılığını bir Grand Chant (Büyük şarkı) olarak duyurmayı planladığını belirtmiştir. Ancak eserin 1919 Haziran'ına ait ilk notaları harmonium için kısa bir koral (choral) olarak yazılmıştı. Bu 61 mezürlük koral de 1920'de Revue Musicale'nin Debussy'i anma sayısında Dukas, Roussel, Bartok, Ravel, De Falla ve Satie'nin bu amaçlı eserleriyle yayınlanmıştı. Besteci bunu daha sonra ciddi bir kilise müziği formuna

dönüştürerek geliştirdi; çeşitli gruplar arasında eşdeğer bölüştürülen “dua çağrısıyla cemaatlerin yanıtlarını içeren” Litan’lar biçiminde işledi.

Eser ilk kez 1921’de Londra’da Sergei Koussevitzky’nin yönetiminde seslendirildi ama pek başarı kazanamadı. Stravinsky’nin biyografisini yazan Eric Walter White, eser hakkındaki klasik analizinde şöyle der: “Senfonilerde altı tema yer alıyor: Bir çan motifi, bir koral, Rus halk müziği, bir pastoral, çan motifinin daha hızlı bir şekli ve son olarak da çılgın bir dans. Bu unsurlar, aslında tek bölümlü olan eserin dokuz bölmesinde şu şekilde sıralanıyor: Girişte çan motifinin, koralin ve çılgın dansın parçacıkları oyun gibi kullanılır. Bunu, Rus halk şarkısının serimi izler. Çan ve koral motiflerinin duyulup kaybolması pastoral temanın serimine yol gösterir. Bir diğer geçiş bölümü pastoral’in kısaltılmış bir tekrarını içerir. 5. bölme ise halk şarkısına daha çok yer verir. Daha sonra çan motifinin hızlı şekli sergilenir. 7. bölme çılgın dansa ayrılmıştır. Çan motifinin hızlı şeklini belirten geçişten sonra eser, coda’da koral motifi duyurarak sona erer. Eserin bu alışılmamış yapısının etkisi, bu bölmelerin tempolarının basit matematiksel uyumu yanında, her temanın – kısa olmasına karşın – belirginliği, senfonilere renkli ipliklerle dokunmuş bir halı havasını verir.”

Eser üç flüt, iki obua, İngiliz kornosu, biri bas klarinet olmak üzere üç klarinet, biri kontrfagot olmak üzere üç fagot, dört korno, üç trompet, üç trombon ve tubadan oluşan üfleme ağıllar orkestrası için bestelenmiştir. Stravinsky, şef Ernest Ansermet’ye Sol flütü saksofonlarla, bas klarineti de alto klarinet ile değiştirme iznini vermiş; 1647’de ise, adeta her mezürü değiştiren bir yenileme yapmıştır. Bu yeni düzenlemeyi 30 Ocak 1948’de Hollywood film stüdyosu müzikerleriyle özel olarak seslendirmiş ve şunları söylemiştir: “Bu kısa besteye verilen Senfoniler başlığı, bu

kelimenin geneldeki yaygın anlamında alınmamalıdır. Buradaki değişik kısa bölmeler – bir tür Litan’lar – yakın tempo ilişkileri içinde birbirini destekler ve örneğin flütle klarinet arasındaki gibi bazı ritmik diyaloglar oluşturur. Bu olağandışı yapının tümü özel bir başlık gerektirmiştir. Fransızca’da kolaylıkla ‘Symphonies –çoğul- d’instrumens a vent’ diyebileceğimiz bu ada, ancak İngilizce çevirisinde aşağı yukarı ‘Symphonies of wind instruments’ diyebiliriz.”

Eser, Türkiye’de ilk kez 1993’te, 21. Uluslararası İstanbul Festivali’nde Pierre Boulez yönetimindeki Londra Senfoni Orkestrası’nca seslendirilmiştir.

Süre 12’

– Aktüze İ. Müziği Okumak. Pan Yayıncılık. Nisan 2003.

Kazım Çapacı